

2021 жылғы қаңтарда мал мен құстың барлық түрлерінің тірідей салмақта шаруашылықта сойылғаны немесе союға өткізілгенінің көлемі 140,3 мың тоннаны құрады, өткен жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 4,7% жоғары, сиыр сүтінің өндірісі тиісінше – 255,5 мың тоннаны және 3,8% құрады. Тауық жұмыртқасының өндірісі – 18,4% азайды және 312,2 млн. дананы құрады.

Қазақстан-әлемдегі ең ірі астық державасы. Астық егетін аудандарда негізінен құрамында глютені көп күшті және қатты бидай сорттары өсіріледі, дәл осындай бидай әлемдік нарықта үлкен сұранысқа ие.

2020 жылы ауыл еңбеккерлері бастапқы салмақта 20,8 млн тоннадан астам астық жинады. Бұл Қазақстанның астық державасы ретіндегі мәртебесін сақтай отырып, республиканың ішкі қажеттіліктерін толық қамтамасыз етуге, сондай-ақ экспорттық әлеуетін арттыруға мүмкіндік береді. Министрлік көктемгі егіс жұмыстарын уақытылы және сапалы жүргізуді қамтамасыз етуге бағытталған қажетті шараларды қабылдады. Мәселен, 2020 жылғы 15 сәуірде ҚР Президенті жанындағы ТЖ режимін қамтамасыз ету жөніндегі мемлекеттік комиссияның отырысында мақұлданған коронавирус пандемиясы кезеңінде ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің қозғалу алгоритмі әзірленіп, жергілікті атқарушы органдарға жіберілді. Сонымен қатар, ҚР Бас мемлекеттік санитарлық дәрігерінің қаулысына көктемгі дала жұмыстарына тартылған адамдардың еркін жүруін қамтамасыз ететін өзгерістер енгізілді. Қабылданған шаралар ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілердің ЖЖМ(жанар – жағармай материалдары), минералды тыңайтқыштар, өсімдіктерді қорғау құралдары, ауыл шаруашылығы техникасына қосалқы бөлшектер, мал және азық-түлік жеткізу кезінде блокпосттардан өтуін жеңілдетті, бұл көктемгі дала жұмыстарын уақтылы жүргізуге мүмкіндік берді. [3]

Қорытындылай келе шаруа(ферма)қожалықтарының ауыл шаруашылығында маңызды рөл атқаратындығы байқалады. Себебі халықты астық, ет, сүт өнімдерінің барлығымен қамтамасыз етеді.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТ ТІЗІМІ

1. Закон Республики Казахстан «О крестьянском (фермерском) хозяйстве» (принято Парламентом Республики Казахстан от 31 марта 1998 г.) https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1009109#pos=10;-50 (өтінім берілген күн:18.03.2021)
2. <https://stat.gov.kz/> Ресми статистика/Салалар бойынша/ауыл, орман, аңшылық және балық шаруашылығы статистикасы.
3. Ақпарат көзі: <https://www.primeminister.kz/ru/news/reviews/sohranenie-pozicii-zernovoy-derzhavy-orientir-na-importozameshchenie-i-vozmozhnosti-agropromyshlennogo-kompleksa-itogi-proshlogo-goda-i-plany-na-2021-god-1015314> (өтінім берілген күн: 17.03.2021)

РЕЗЮМЕ

В статье показано, что фермерские хозяйства играют важную роль в сельском хозяйстве, в общем сельскохозяйственном производстве.

RESUME

The article shows that peasant (farm) farms play an important role in agriculture, the overall agricultural production.

ӘОЖ 336.719.2

Темуров Ж.К., 4 курс

Ғылыми жетекші: Бисенов С.Х., э.ғ.к., профессор

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті, Орал қ.

ҚАЗАҚСТАНДА ҚАШЫҚТЫҚТАН БАНКТІК ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУДІҢ ЖАҒДАЙЫ

Андатпа

Мақалада еліміздегі коммерциялық банктердің қашықтықтан банктік қызмет көрсетудің түрлері келтірілген. Қашықтықтан банктік қызмет көрсетудің артықшылықтары мен мүмкіндіктері қарастырылған. Банк секторы бойынша қашықтықтан банктік қызмет көрсетуге талдау жасалынды. Ақша аударымдары бойынша жүргізілген операциялардың үлесі есептелген. Қашықтықтан банктік қызмет көрсету бойынша ұсыныстар жасалған.

Түйін сөздер: банк, қашықтықтан қызмет көрсету, интернет банк, мобильді банк, цифрландыру.

Қазіргі уақытта ақпараттар қоғамның көптеген салаларында технологиялардың қарқынды дамуымен байланысты маңызды орын алып отыр. Соның ішінде банк секторындағы қашықтықтан банктік қызмет көрсетуді айтуға болады. Бұл ұғым әлемде 1980 жылдардың басында пайда болса, біздің елде соңғы жылдары ғана банктік қызметтерде қолданыла бастады.

2020 жылдың наурыз айынан бастау алып әлі де жалғасып келе жатырған бүкіл дүниежүзілік пандемияға байланысты қашықтықтан банктік қызмет көрсету біздің елімізде тез сұранысқа ие болды деп айтсақ қателеспейміз. Бұл қызметтің түрін алғашында банктің корпоративтік клиенттері ғана пайдаланса, қазіргі кезде жеке тұлғалар да кеңінен қолдануда.

Қашықтықтан банктік қызмет көрсету – бұл әр коммерциялық банктің сервисті қызметтерінің маңызды бірлігі болып саналады, яғни банк қызметіндегі операциялардың орындалуындағы жылдамдықты көрсетеді. Сонымен бірге, қашықтықтан банктік қызмет көрсету клиенттерге банк бөлімшесіне келмей – ақ түрлі телекоммуникация каналдарын пайдалана отырып банктік операцияларды ұсынуға мүмкіндік береді.

Қашықтықтан банктік қызмет көрсетуді ағылшын тілінде сипаттауда түрлі терминдер қолданылады, яғни on-linebanking, remotebanking, directbanking, homebanking, Internet-banking, PC-banking, phone-banking, mobile banking, WAP-banking, SMS-banking, GSM-banking, TV-banking [1].

Қазақстандағы банктік қызметтердің дамуы, тап айтқанда интернет банк және мобильді банк бұлар төлем индустриясын цифрландырудың заманауи үрдістері. Банктік секторда цифрлық технологияның белсенді дамуы «Цифрлы Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасының енгізілуімен және оның іске асырылуымен байланысты. Қашықтықтан банктік қызмет көрсету кезінде үлкен жауапкершілікті қажет етеді. Кибер қауіптердің алдын алу үшін банктердің ақпараттық қауіпсіздігінің жоғары деңгейін қамтамасыз ету үшін Қазақстанда қазақстан Ұлттық Банкімен бірге 2018-2022 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының қаржы секторының киберқауіпсіздік стратегиясы қабылданды [1].

Жедел жүйенің дамуы арқасында төлемдерді жүргізу және кез-келген банктің клиенттеріне ақша аудару жеңілдетілген идентификатор немесе ұялы телефон арқылы мүмкіндік береді. Нәтижесінде әр түрлі арналарды қолданатын тұтынушы қашықтықтан банктік қызмет көрсету бойынша кез-келген басқа адамға төлемдер мен ақша аударымдарын жүзеге асыруға мүмкіндік алады, банкке немесе төлем жүйесіне байланысты және шағын және орта бизнес бойынша жеделдетудің пайдасын көреді.

Сонымен қатар қашықтықтан банктік қызмет көрсетуде қазақстандық банктер сенімді клиенттерге биометрияны (саусақ іздері, дауысты тану, тұлғану тану) қолданады.

Қашықтықтан банктік қызмет көрсетуде банк пен клиент арасында ақпарат аламасу процесі жүргізіледі, бірақ бұл жағдайда екі тараптың арасында құпиялылық пен қауіпсіздік ережелері қатаң сақталуы керек.

Қашықтықтан банктік қызмет көрсету жүйесі келесідей мүмкіндіктерді береді:

- тұрақтылығы;
- қауіпсізді;
- нәтижелігі;
- қызметтің қолайлылығы;
- жұмыстың шапшаңдығы.

Осы қызмет арқылы клиент банктегі өздерінің шоттары бойынша ақпараттарды телефонның, компьютердің және тағы басқалардың көмегімен ала алады.

Қашықтықтан банктік қызмет көрсету әдістерін бірнеше түрлерге бөліп қарауға болады:

- интернет банк;
- мобильді банк;
- телефон банк;
- сыртқы сервистер;
- классикалық клиент банк.

Қазіргі кезде мобильді банкинг жоғары қарқынмен дамып келеді. Көптеген банк клиенттері мобильді қосымша арқылы банктің қызметтерін пайдаланып, уақытты үнемді пайдалануда. Сонымен қатар, қазіргі таңда бір жылдай уақыт бойы орын алған әлемдік пандемияға байланысты клиенттер қашықтықтан банктік қызмет көрсету түрлерін қолдану арқылы өздерінің қауіпсіздіктерін де қорғай алады.

Мобильді банк арқылы келесідей мүмкіндіктерге қол жеткізуге болады: ақша қаражаттарын аудару; банктің басқа клиенттерінің немесе басқа банктердің клиенттерінің карталарына аударымдары жүзеге асыру; халықаралық аударымдарды жүзеге асыру; қызмет провайдерлеріне аударымдарды жүзеге асыру; айыппұлдар мен салықтарды төлеу; депозиттер ашу және толықтыру; карточкаларға тапсырыс беру; несие картасына өтініш беру; карталарға лимиттер қою; карта бойынша смс – банкинг қызметін қолдану және көптеген басқа да қызметтің түрлері.

Қазіргі кезде коммерциялық банктердің 60 пайызы мобильді қызметті ұсынады, олар банктердің барлық клиенттік базасының 90 пайызын қамтиды. Бүгінде интернет банк және мобильді банк жүйелері бойынша 11 миллионға жуық пайдаланушы тіркелген болса, олардың 26 пайызы тұрақты түрде осы жүйелерді пайдаланады. Күнделікті цифрлық банк арқылы тұрғындар 400 мың операция жасайды, ал заңды тұлғалар қашықтықтан қызмет көрсетуде қаржылық операцияларының 70 пайызын атқарады екен [1].

2021 жылғы 1 наурыз жағдай бойынша банктердің айналымдағы карточкаларының саны 50,3 млн. жетіп, карточкаларды ұстаушылардың саны – 40,2 млн. адам болды (2020 жылғы осындай күнгі жағдаймен салыстырғанда – тиісінше 43,6% және 28,6% өсім байқалады). Кеңінен таралған карточкалар түрі дебеттік карточкалар болып табылады, олардың үлесі 73,8%, екінші орындағы кредиттік карточкалардың үлесі – 23,3%. Кредиттік лимиті бар дебеттік карточкалар мен алдын ала ақысы төленген карточкалардың үлесіне сәйкесінше 2,9% тиеді.

2021 жылдың қаңтар-ақпанында қазақстандық эмитенттердің төлем карточкаларын пайдалана жүргізілген транзакциялардың көлемі 10,4 трлн. теңгеге жетіп, транзакциялар саны 744,6 млн. бірлікті құрады.

Оның ішінде қолма-қол жасалмайтын транзакциялар саны 2,3 есе, ал (транзакциялардың саны 703,1 млн. және көлемі 2,3 есе өсіп 7,7 трлн. тенге құрады. Төлем карточкаларын ұстаушылардың қолма-қол ақшаны алу операцияларының саны 41,4 млн. бірлікті, көлемі 2663,7 млрд. теңгені құрады. 2020 жылдың осындай уақыт аралығымен салыстырғанда ақша шешу операцияларының саны 20,7%-ға, көлемі 11,1%-ға азайды.

Қазақстан аумағында қолма-қол ақшасыз операциялардың негізгі үлесі интернет/мобильді банкинг (қолма-қол жасалмайтын операциялардың жалпы саны, көлемінен сәйкесінше 65,7% және 82,0%) және POS-терминалдар (қолма-қол жасалмайтын операциялардың жалпы саны, көлемінен сәйкесінше 34,2% және 17,5%) арқылы жүргізілді. Қолма-қол ақшаны беру операциялары негізінен банкоматтар арқылы жүзеге асырылған (қолма-қол ақшаны беру бойынша операциялардың жалпы саны мен көлемінен сәйкесінше 98,6% және 89,2%) [3].

Халықаралық ақша аударымдарының жүйелері (бұдан әрі – ААЖ) арқылы жіберілген ақша аударымдарының көлемі 2021 жылдың қаңтар айында 58 866,9 млн. теңге сомадағы 196,7 мың транзакцияны құрады.

Қазақстанның банктері және «Қазпочта» АҚ өзінің клиенттеріне Золотая корона, Вестерн Юнион, ЮНИСТРИМ, Contact, Faster, MoneyGram сияқты жүйелер және басқа жүйелері арқылы ақша аудару бойынша қызметтер көрсетеді.

Халықаралық ақша аударымдарының жүйелері Қазақстан халқы ел аумағында аударымдарды жүргізу және сол сияқты шетелге/шетелден ақша аударымдарын алу/жіберу үшін пайдаланады.

2021 жылдың қаңтар айында Қазақстан аумағында жүргізілген ақша аударымдарының үлесі Халықаралық ақша аударымдарының жүйелері арқылы жіберілген ақша аударымдарының жалпы санының 23,8% және жалпы сомасының 7,4% құрайды. Шетелге жіберілген ақша аударымдарының үлесі тиісінше 76,2% және 92,6% құрайды.

Кесте 1 - Шетелге жіберілген ақша аударымдары

Жүйе	Саны (мың транзакция)	Үлесі, %	Сомасы (млн. тг)	Үлесі, %
Золотая Корона	125,5	83,7	45 209,9	83,0
Вестерн Юнион	5,8	3,9	3 327,3	6,1
CONTACT	6,6	4,4	2 647,5	4,9
Юнистрим	7,2	4,8	2 414,0	4,4
MONEYGRAM	1,0	0,6	481,1	0,9
Басқалай аударымдар	3,9	2,6	408,7	0,8
Барлығы	150,0	100	54 488,4	100

Ескерту: кесте автормен Қазақстан Ұлттық Банкінің мәліметтерімен құрастырылған

Мобильді қосымшаға қосылу үшін ең алдымен шот ашу үшін сайтта өтініш қалдыру, одан кейін сілтеме бойынша қосымшаны AppStore, Google Play арқылы орнатып, қосымшада тіркеуден өту қажет.

Қорыта келе қашықтықтан банктік қызмет көрсетудің күннен күнге көбеюін бірнеше себептермен түсіндіруге болады.

Алдымен «Цифрлы қазақстан» стратегиясының іске асуымен, одан соң пандемия уақытындағы жеке тұлғалардың өз алдына жеке бизнестерімен айналысып, қашықтықтан банктік қызметтерді көптеп қолдануымен түсіндіруге болады.

Дегенмен де қашықтықтан банктік қызмет көрсетуді елімізде әлі де дамыту үшін келесідей ұсыныстар келтіруге болады:

-қашықтықтан банктік қызмет көрсету бойынша клиенттердің банк қызметіне деген сенімділігін арттыру қажет;

-тұрғындардың қаржылай сауаттылығын арттыру қажет, себебі соңғы уақыттарда орын алып жатырған тұрғындардың алаяқтардың арбауына түсіп, алданып жатырған оқиғалар дәлел бола алады;

-банктердің тарапынан түсіндіру, қызықтыру жұмыстарының әлі де бәсеңдігі байқалады, сондықтан да ынталандыру жұмыстарын жүргізу.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТ ТІЗІМІ

1. Кодашева Г.С., Шайханова Г.С. Развитие диджитализации банковского обслуживания в Казахстане // Г.С. Кодашева, Г.С. Шайханова. Молодежный сборник научных статей «Научные стремления». 2018. – С. 118.

2. Иода Ю.В. Развитие системы электронного обслуживания в банковской деятельности // Ю.В. Иода. Социально-экономические явления и процессы. 2018. Кіру рәсімі: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-sistemy-elektronnogo-obsluzhivaniya-v-bankovskoy-deyatelnosti>

3. Қазақстан Ұлттық Банкінің ресми сайты. Кіру рәсімі: <https://nationalbank.kz/kz/news/elektronnye-bankovskie-uslugi>

4. Қазақстан Республикасының қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің ресми сайты. Кіру рәсімі: <https://finreg.kz/?docid=3615&switch=kazakh>

5. Ермекқали Н. Банктік өнімдерді автоматтандыру және олардың тиімділігі // Н. Ермекқали // Международная научно-практическая конференция студентов и молодых ученых / НАО «УНИВЕРСИТЕТ НАРХОЗ». – Алматы.: ТОО Издательство «Фортуна Полиграф», 2020. – С. 546.

РЕЗЮМЕ

В статье перечислены виды дистанционного банковского обслуживания коммерческих банков страны. Рассмотрены основные позиции и преимущества систем дистанционного банковского обслуживания банка. Проведен анализ дистанционного банковского обслуживания в банковском секторе. Рассчитана доля денежных переводов. Даны рекомендации по дистанционному банковскому обслуживанию.

RESUME

The article lists the types of remote banking services for the country's commercial banks. The main positions and advantages of the systems of remote banking services of the bank are considered. The analysis of remote banking services in the banking sector is carried out. The share of remittances has been calculated. Recommendations for remote banking services are given

ӘОЖ 336.144

Өтеуов Б., БФ-41

Ғылыми жетекшісі: Айешева Г.А., э.ғ.к., доцент

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті, Орал қ.

СТРАТЕГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ БЮДЖЕТТІК ЖОСПАРЛАУДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАРЖЫНЫ БАСҚАРУДАҒЫ РӨЛІ

Андатпа

Өткізілген алғашқы іс-шаралардың бірі бюджеттік реформа - бұл бюджет шығыстарын пайдалану тиімділігінің артуы. Сонымен қатар, көп нәрсені қамтамасыз ету үшін бюджеттік